

MELLÉKLETEK

Nemesgörzsöny.

1. Bibliográfia és források.	65-66. old.
2. Összefoglaló táblázatok.	67-68. old.
3. Térképek.	69-71. old.

Irodalom.

Nemesgörzsöny.

- * ALAPY 1917. 105.
- * BÉL Máttyás: Veszprém vármegye leírása. Veszprém, 1989. 13, 28, 57, 58, 121.
- * CSÁNKI Dezső: Magyarország történeti földrajza a Hunyadiak korában. Budapest, 1897. 109, 214, 232,
- * CSER István: Az alsógörzsönyi református templom. Kézirat a KÖH adattárában. 1999.
- * CSER István: A felségörzsönyi református templom. Kézirat a KÖH adattárában. 1999.
- * CSER István: A nemesgörzsönyi vízimalom. Kézirat a KÖH adattárában. 1999.
- * GENTHON István. Magyarország művészeti emlékei. I. Dunántúl. Budapest, 1959. 223.
- * Emlékhelyek Veszprém megyében. (Főszerk.: BÁNDI László). Veszprém, 1996. 188-190.
- * ILA-KOVACSICS: Veszprém megye helytörténeti lexikona. Budapest 1964. 98, 154, 185, 216. 288-289.
- * KOPPÁNY Tibor: Középkori templomok és egyházas helyek Veszprém megyében. VMMK Veszprém, 1967. 137.
- * Magyar nagylexikon. I-XXIV. Budapest, 2004. XVIII. 208.
- * Magyarország régészeti topográfiája 4. Veszprém megye régészeti topográfiája (A pápai és zirci járás). Szerk.: Torma István. Budapest, 1972. 178-179.
- * NEMESBÜKI András: Községeink története A-tól Z-ig. Veszprém, 1986. 182-183
- * NY. NAGY Iván: Pesty Frigyes kéziratos helynévtára. Történelmi Veszprém megye. Pápa, 2000. 31-32, 76-77.
- * PÁKAY Zsigmond: Veszprém vármegye története a török hódoltság korában a rovásadó összeírás alapján 1531-1696. Veszprém, 1942. 95, 109.
- * SÖRÖS 1903. 389.
- * VÁRADI József: Dunántúl református templomai. 3. rész. A Pápai egyházmegye. Diósgyőr, 2002. 676-677.
- * VÁRADI József: Felsőgörzsöny egyházközség irattára (kéziratok) Én.
- * Veszprém megye mezőgazdasági termelészövetkezetei 1948-1983. Veszprém, 1985.
- * Veszprém megye műemlékjegyzéke. Budapest, 1990. Kiadja az Országos Műemléki Felügyelőség (ma: Kulturális Örökségvédelmi Hivatal).
- * Veszprém megyei életrajzi lexikon. (Főszerk.: VARGA Béla). Veszprém, 1998.
- * Veszprém megye kézikönyve. (Szerk.: HAMAR Imre). Veszprém, 1998. II. 375-376.
- * Veszprém megye földrajzi nevei. (Szerk: BALOGH Lajos és ÖRDÖG Ferenc). II. Pápai járás. Budapest, 1987. 108-110.
- * Veszprém megye közoktatásának millenniumi emlékkönyve. Veszprém, 2000. 254.
- * VÁLYI András: Magyar országnak leírása. Buda, 1799.

* FEJES Imre: Veszprém megye közigazgatási beosztása és tanácsi vezetői 1945-1981.
Veszprém, 1982. 195-196.

Rövidítések:

HO. Hazai Okmánytár. Kiadják: Nagy Imre, Paur István, Ráth Károly és
Véghelyi Gyula. Budapest, 1879.
OL. DL. Országos Levéltár
KÖH Kulturális Örökségvédelmi hivatal (Budapest)
PHM. Pápai Helytörténeti Múzeum
VBM. Veszprémi Bakony Múzeum

Nemesgörzsöny. Összefoglaló táblázat.
Nyilvántartásba vett értékek.

A jelölt objektumok:

M * Országos védelem alatt állnak

H * Helyi védelem alatt állnak (illetve javaslatok)

	Megnevezése	Címe	Kategória	Datálása	Állapota	Kód	Hrsz.
A. MŰEMLÉKEK							
NINCSEN							
B. NYILVÁNTARTÁSBAN VETT OBJEKTUMOK							
	Megnevezése	Címe	Tulajdon	Datálása	Állapota	Helyi védelemre javasolt	Hrsz.
1. ÉPÜLETEK							
1.	Református templom	Alsógörzsöny	Egyházi		Jó	H	
2.	Református templom	Felsőgörzsöny	Egyházi		Jó	H	
3.	Vízimalom	Felsőgörzsöny	Önkormányzati		rossz	H	
4.	Utcasor.	Széchenyi utca 22-28. sz	Magán		közepes		122, 121, 119, 118.
5.	Lakóház	Deák Ferenc u. 7. sz.	Magán			H	392.
6.	Lakóház	Gárdonyi G. u. 2. sz.	Magán				437.
7.	Lakóház	Gárdonyi G. u. 3. sz.	Magán				505.
8.	Lakóház	Gárdonyi G. u. 24. sz.	Magán				418.
9.	Lakóház	Gárdonyi G. u. 231 sz.	Magán				463.
10.	Lakóház	Kossuth L. u. 9. sz.	Magán			H	154.
11.	Lakóház	Kossuth L. u. 17. sz.	Magán	1911			159.
12.	Lakóház	Kossuth L. u. 22. sz.	Magán				16.
13.	Fogadóépület.	Kossuth L. - Széchenyi.	Magán				31.
14.	Lakóház	Rózsa F. u. 19. sz.	Magán			H	386.
15.	Lakóház	Rózsa F. u. 25. sz.	Magán			H	377.
16.	Lakóház	Széchenyi. u. 2. sz.	Magán			H	146.
17.	Lakóház	Széchenyi. u. 6. sz.	Magán				144.
18.	Lakóház	Széchenyi. u. 21. sz.	Magán				42.
2. SÍREMLÉKEK. Református temető.							
19.	Kripta	Községi temető	Farkasdy család			H	
20.	Síremlék	Községi temető	Börötky Dániel.	1855.		H	
21.	Síremlék	Községi temető	Pethő Lídia.	1862.		H	
22.	Síremlék	Községi temető	NS. Tóth Zsófia.	1864.		H	

23.	Síremlék	Községi temető	Börötcky Dánielné	1868.		H		
24.	Síremlék	Községi temető	Pethő Pálné.	1872.		H		
25.	Síremlék	Községi temető	Szabados Károlyné.	1873.		H		
26.	Síremlék	Községi temető	Királyföldy Péter.	1875.		H		
27.	Síremlék	Községi temető	Farkasdy Zsófia.	1876.		H		
28.	Síremlék	Községi temető	Pethő Imréné	1890.		H		

3. KÖZTÉRI ALKOTÁSOK. Egyházi és világi.

29.	Emléktábla (I. vh.)	Református templom. Felsőgörzsöny	1925		H		
30.	Emléktábla (I. vh.)	Református templom. Alsógörzsöny	1925		H		
31.	Emléktábla (II. vh.)	Református templom. Felsőgörzsöny	1925				
32.	Emléktábla (II. vh.)	Református templom. Alsógörzsöny	1925				
33.	Emléktábla (Vargha család)	Református templom. Felsőgörzsöny	2002				
34.	Emlékszobor (Kálvin János)	Református templom. Felsőgörzsöny	2000				
35.	Köpjafa	Református templom. Felsőgörzsöny	2000				

4. RÉGÉSZETI LELETEK.

36.	Régészeti lelőhely	FELSŐGÖRZSÖNY:	025/10-11, 299/1-2, 300/1-2, 301-305, 306/1-2, 307-308, 311-314/1, 315/1.
37.	Régészeti lelőhely	ALSÓGÖRZSÖNY:	0234/23, 0234/36 árok, 5, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 18, 28.
38.	Régészeti lelőhely	POSTA:	61-62, 65 út, 136 út.
39.	Régészeti lelőhely	KANÁLISRA-DÜLŐ I.:	0246/6-8.
40.	Régészeti lelőhely	KANÁLISRA-DÜLŐ II.:	0246/5-6.
41.	Régészeti lelőhely	HEGYRE-DÜLŐ:	343-347, 348 út, 017/12.
42.	Régészeti lelőhely	KERTALJA:	0234/24-26.
43.	Régészeti lelőhely	HOMOKI-DARZA:	073/4.
44.	Régészeti lelőhely	DINGÁGY:	0134.
45.	Régészeti lelőhely	SZÉLMEZŐI DÜLŐ, HOMOKBÁNYA:	0194/12.
46.	Régészeti lelőhely	SZÉLMEZŐI DÜLŐ:	0194/12.

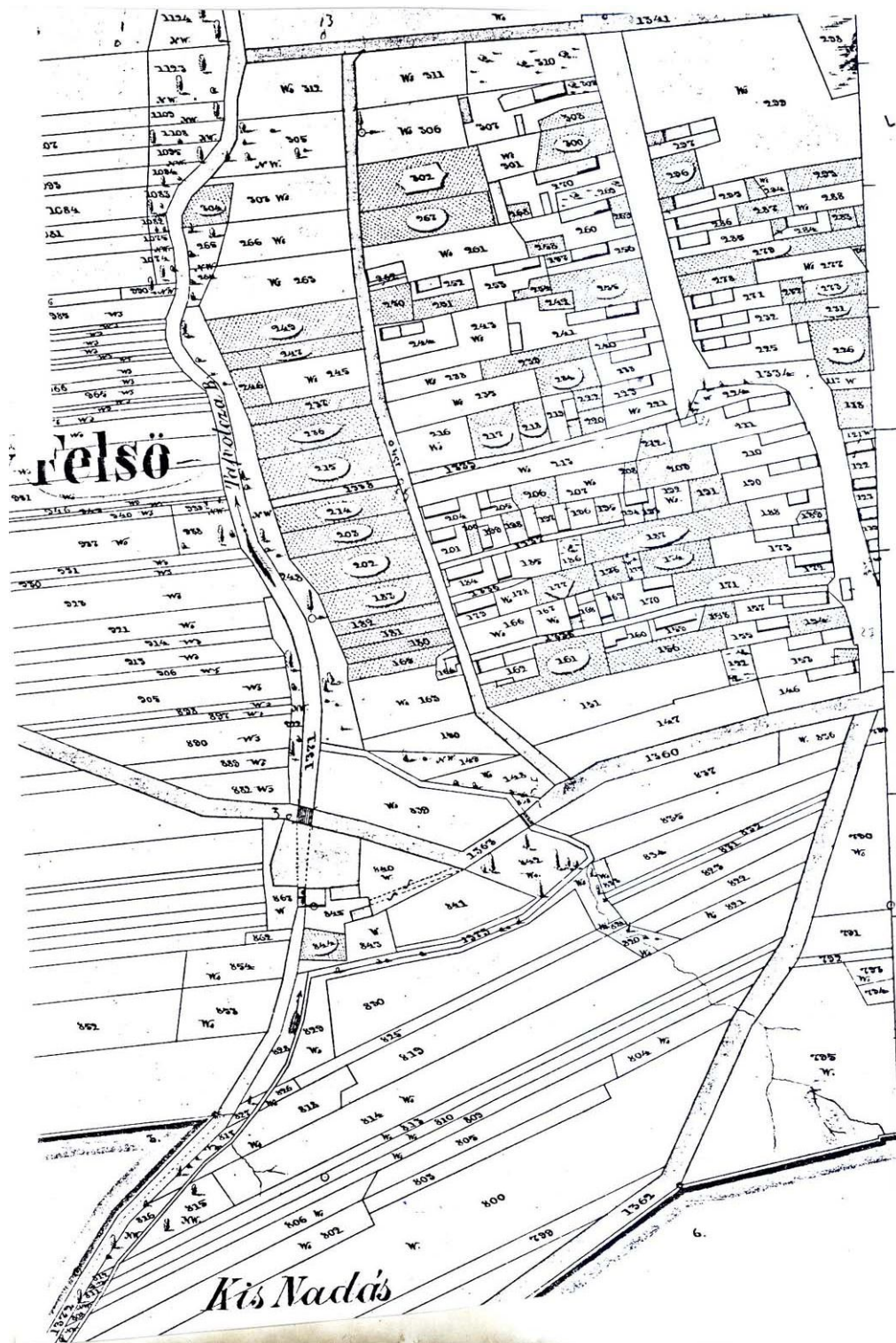
5. TERMÉSZETI ÉRTÉKEK.

47.	Koros fűz a Széchenyi utcai közparkban	
48.	A Farkasdy család kriptája előterében lévő idős puszpángbokrok	
49.	Idős puszpángok az északi temetőben	
50.	Koros platán és kislevelű hárs a református templom előkertjében	
51.	Idős kőrisfa a református templom hátsó kertjében	
52.	Koros diófák a református templom oldalkertjében	

Nemesgörzsöny (Alsógörzsöny). Kataszteri térkép 1857.

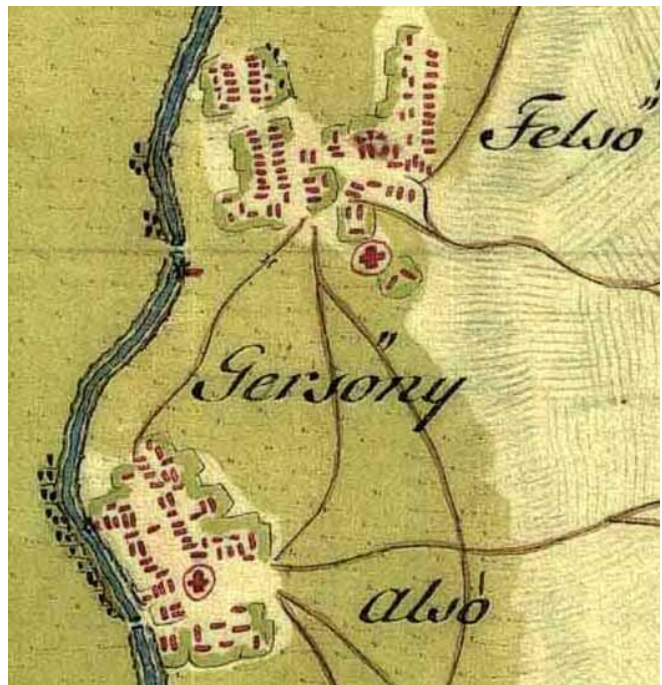
Nemesgörzsöny (Felsőgörzsöny). Katasteri térkép 1857.

Nemesgörzsöny. Történeti térképek.

Első katonai felmérés (1766-1785).

Forrás: Hadtörténeti Intézet és Múzeum, Budapest.
Térképtár.

Második katonai felmérés (1852 k.).

Forrás: Hadtörténeti Intézet és Múzeum,
Budapest. Térképtár.

Harmadik katonai felmérés. (1890 k.)

Forrás: Hadtörténeti Intézet és Múzeum, Budapest.
Térképtár

Nemesgörzsöny. Történetszerkezeti leírás.

Örökségvédelem.

1. Régészet:

* Nemesgörzsöny község régészeti öröksége 11 (tizenny) lelőhelyet számlál. Ezek a lelőhelyek közül egy a település belterületén, a többi a külterületen található.

* A mai település belterületére eső régészeti lelet az alsógörzsönyi részben, a mai postaépület közelébe esik, ahol későbronzkori leletanyag került megismerésre, míg a felsógörzsönyi részen a református templomtól délre eső területet tekinti a kutatás a középkori falu színterének. Külterületén a jelentősebb régészeti lelőhelyek az őskortól az Árpád korig szinte a magyar történelmi múlt minden jelentősebb szakaszát felölelik. Kérdéses az egykori, csak oklevelekből ismert Csajtorja és Királyföldje települések lokalizálása, melyek a korabeli oklevelek szerint, egykoron Nemesgörzsöny mai közigazgatási területén álltak.

2. Faluszerkezet, falukép.

* A koraközépkori eredetű Nemesgörzsöny két települése, Alsó-, illetve Felsőgörzsöny, részben az ősi telepet is magában foglalva, a 18. század közepe táján települt újra mai helyére. A mai település 1942-ben alakult ki a már említett két, egykoron önálló település egyesítésével.

* A település máig megőrizte nyugodt, falusias jellegét. Utcaképe a mai dunántúli falusi utcaképnek megfelelő, túlnyomórészt az utcafrontra épített, földszintes családi házakból áll össze.

* Többutcás település, melynek magját a 18. században jelzett egy alsógörzsönyi, illetve két felsógörzsönyi utcavonal képezi, többi utcái a 20. század elejétől kezdődően épült ki. Közepes méretű temetője a település központi részében alakult ki. A temetők területe rendezett, tiszta, újabb keletű sírjelei jellegtelenek, régi, 19. századi eredetű sírjelei közül mintegy 15-20 vörös-mészkeő sírjel helyi védelemre javasolt. Köztéri, világi jellegű alkotásai átlagos minőségűek.

* A településképe egy- és kétszintes beépítést, s ez által egységes, rendezett képet mutat, ahol az utcavonalas, előkertes és fűrészfogas beépítésű lakóházakkal is találkozunk. A foghíjtelkek váltózó számban jelennek meg a településszerkezetben. A telkeknél jellemző a szalagtelkes elrendezés, ahol az egymás mellett fekvő keskeny, hosszú belső telkei hosszanti oldalukkal érintkeznek, így alkotnak többszöri sorozatot.

* Nemesgörzsöny legmarkánsabb épületei közzé tartoznak a templomok, melyek urálják a faluképet. Nem védettek, helyi védelemre javasoltak.

3. Építészeti hagyaték.

* Nemesgörzsönyben országos védelem alatt álló műemlék nincsen. A településen Helyi Védelmi Rendelet nincsen.

* Hagyományos építészete a dunántúli örökség értékeit őrzi. Egymenetes ház a jellemző, s ezen belül régebben a többlakásos-, napjainkban az egylakásos soros udvarok a leggyakoribbak

* A településen még néhány macskalépcsős, homlokzati megjelenésükben barokk, illetve klasszicista vonásokat tükröző épület található. Építészeti emlékei az elmúlt évszázadokban átépültek, napjainkban a legrégebbiről datálható épületek az 1800-as évek legvégéről származnak. Az átépült házak egy része is őrzi még egy-egy elemében az egykor jellemző építészeti stílust.

* A régi épületek általános a kőépítkezés, amely rangos utcaképet eredményez. A házak egymenetesek, az udvari fronton árkádos tornácok. Mai utcaképében a 19. és a 20. század elejéről alaptevéően két hagyományos lakóház típus különböztethető meg: az utcára merőleges gerinccel elhelyezett egymenetes, oromfalas, illetve a városiasodó, az utcavonallal párhuzamosan beforduló, sokszor kapuáthajtóval, 4-5 tengelyese homlokzattal kialakított épület. A második világháború után utcasornyi régi ház tűnt el a településen, a hagyományos fésűs beépítést felváltotta, illetve az új utcák mentén kialakult a sátozott kockaház beépítés, míg az 1980-1990-es évektől kezdődően a helyi hagyományoktól teljes mértékben eltávolodott „palotaszerű”, aránytalan méretű, színű és tömegű épületek megjelenése a jellemző.